

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

Բ.— Ի ՍՈՒՐԻ ԾՆՈՒՆԴՆ ՓՐԿՁԻՆ

Զի անէ՛քն լուծաւ, արտասուն փարատեցաւ, տըրտութիւնն սփոփեցաւ, վիշտն հայթայթեցաւ, սուգն մխիթարեցաւ, փշարերութիւնն արմատախիլ եղեւ, արտաքսեալն դարձեալ, դրախտն բացաւ, զժոխքն աւերեցաւ, և երկիր խաղաղութեամբ լցաւ:

Փառք ի բարձունս, զի բարձրեալն անտի խոնարհեցաւ, յերկիր խաղաղութիւն, զի խոնարհութեամբն անճանկի՝ ըզխոռվութիւն երկրի և զպատերազմունս անմարմնոցն՝ մարմնաւորութեամբն իւրով հանդարտեցոյց, քանզի ճշմարտութիւն յերկրէ բուսաւ, արդարութիւն յերկնից ծագեցաւ, Տէր որ ետ զբաղցրութիւն, և աշխարհ մեր տացէ զպտուղ իւր, արդարութիւն առաջի նորա զնսացէ:

Զի ուստի լցաւ անիծիւք, այսօր անտի լցաւ օրհնութեամբ, խայթոց օձին բթեցաւ, որ ի թունից նորա գլորեցան, խանձարբօք մանկանս այս ապրեցան, թոյնք նորա եղձան, և լյանապատահոս և ի կարծրարուղի յաղբերէ յայտմանէ ի բաց լուացաւ, թշնամին պատրեալ կործանեցաւ, և խաւարեալքն լուսաւորեցան:

Յիրաւի բարբառեցաւ ձայն երկնայնոցն, ասել՝ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն. զի հաճեցաւ փասն մարդկան ուրացողաց և ամպարչխաց արարողն մարդոյն՝ այսօր մարդ լինել, և ի փառս իւր զմարդկայինն վերացուցանէ. ապա պարտ է՝ ուրախանալ երկրաւորացս ընդ երկնաւորսն, յազազս երկնաւորին, և երկնաւորքն՝ ուրախանալ ընդ երկրաւորքս, յազազս երկրաւորին: Երկրաւորքս պարտիմք՝ զի զոր ոչն կարէաք տեսանել յերկինս տեսաք յերկիր, և երկնաւորքն ուրախանան, զի զոր ոչն կարէին նրկատել երկնաւորան՝ տեսին երկրաւս:

Քանզի բնութիւն աստուածութեանն և մարդկութեանն միացան այսօր առ մանուկս այս, որ ծնաւ փրկիչ մեղ, առ մի երես, առ մի որդին միածին, որ էր անտեսանելի աստուածային բնութեան որդի, այսօր եղև տեսանելի մարդկային բնութեամբն՝ հրեշտակաց և մարդկան, զԱստուած՝ մարդիկ մարդ տեսին, և զմարդն հրեշտակք՝ Աստուած փառաւորեցին: Ապա պարտ է զմարմինն հաւատար բանին Աստուած խոստովանիլ, զի ի ձեռն մարմնոյ երեւեցաւ անտեսանելին երկնաւորաց և երկրաւորաց: Եւ այսօր երկնաւորքս տօնակից լինին երկնաւորացն, և ասել՝ փառք ի բարձունս Աստուծոյ, որ ի բարձրութեանէ երկնից խոնարհեցաւ, և յերկիր խաղաղութիւն, զի իջանելովն իւրով, զերկիր ի խոռվութենէ հանգարտեցոյց, ի մարդիկ հաճութիւն, զի արարողն երկնից և երկրի մարդ լինի:

Ով առաւել սքանչելեացն և հրաշագործութեան հրաշագործողին, որ էր. և է և միշտ է, և ի վեր քան դրան և զմիտս, որ ի հոգոյ մարդ արարեալ՝ մարդ լինի, որ ի կաւէ բանաւոր անօթ ստեղծեալ, անօթ ստեղծանի, որ ի նա-

խոստեղծն փշեաց հոգի կենդանի, այսօր ի ստեղծուածէ առեալ միտք, հոգի, որ է անմահ աստուածային բնութեամբն, այսօր առեալ զմահկանացու բնութիւնս մեր, և արարեալ անմահ աստուածային բնութեամբն: Այսօր առեալ լրգմահկանացու բնութիւնս մեր և արարեալ անմահ, և մեռանի Աստուած մարմնով, զի կենդանացի մարդն աստուածութեամբն: Ճոխն աղքատանայ, զի աղքատն՝ նորա աղքատութեամբն մեծացի:

Ո՞վ իրացդ սքանչելի, ճոխն աղքատանայ և ի մարմնոյ իւրոյ կերակրէ զամենայն տիեզերս, ճոխն աղքատանայ և զխոն(նա)րհն՝ բարձրացուցանէ, ճոխն աղքատանայ և զհզօրն քակէ յաթոռոյն, ճոխն աղքատանայ և զքաղցեալսն լրնութեամբ, ճոխն աղքատանայ, և զմեծատունն արձակէ ունայն:

Ո՞վ աղքատութեանս այս, օտարութեանս, որ զերկինս ձգեալ և արարեալ զերկիր, և զքնակեալ ի բարձրութեան երկնից, այսօր յանապատն յայրին, աղքատաբար ծնանի: Որ ի փայլատակմանէ աստուածութեան նորա բոցեղէն թևաքողեալքն ծածկէին զերեսս իւրեանց, այսօր աղքատաբար ի խանձարուր պատի: Որ բիրտս բիրտուց հրեշտակք պաշտեն զնա, և Ռք Ռաց հրեշտակապետացն սպասաւորեն նմա(ն), այսօր ի հովուաց բարերանի: Որ ի վերայ հրանիւթ աթոռոց քառակերպից նստի, այսօր իրրե աղքատ ի մսուր անրանից բազմի:

Ո՞վ աղքատութեանս այս հիանալի, յայրին աղքատաբար տղայ լինի, և յերկինս աստուածաբար յերկնաւորաց բարերանի: Յայրին ի խանձարուր պատի, և յերկինս ի հրանիւթիցն փառաբանի: Յայրին ի մսուր բազմի և յերկինս ի ծոցոյ Հօր ոչ պակասի: Յայրին ի հովուաց փառաւորի, և յերկինս ի դասապետաց փառաբանի:

Չայնպիսի ճոխն՝ այնպիսի աղքատ տեսնեմ. զոր ի կրկին՝ ի վեր և ի վայր տարուբերեալ ի մէջ ածի: Այլ տեսցոք եթէ յաղագս աղքատիս այս զի՞նչ պատմէ մեզ աստուածային աւետարանիչն Մատթէոս: Ի ծնանելն Յիսուսի, առեալ, ի Բեթղահէմ Հրէաստանի, յաւուրս Հերովդէ արքայի, ահա մողք յարեւելից եկին յերուսաղէմ, և ասեն. Ո՞ւր է որ ծնաւ արքայն հրէից, զի տեսաք զաստղն նորա յարեւելս, և եկաք երկիր պաղանել նմա: Իսկ եթէ այդ այդպէս է յաղագս աղքատի այս, ապա աղքատութիւնս այս կարի մեծապէս վերադոյն է. զի թագաւորք յարեւելից զան նմա յերկրպագութիւն յերուսաղէմ, և զնա ի խանձարոցն թագաւոր կոչեն, զոր և լուսաւ Հերովդէս և խռովեցաւ և ամ. Երուսաղէմ ընդ նմա:

Եւ ասեն ցմոզն, զի՞նչ ասէք, ով արք օտարք, թագաւոր ո՞ր լուսաւ այդպիսի, զի ի խանձարուրս այդպէս հռչակեսցի, մինչև յերուսաղէմ յարեւելս հռչակեսցի անուն նորա, և թագաւորք զան նմա յերկրպագութիւն: Մեք աստ թագաւոր այլ ոչ ճանաչեմք՝ բաց ի Հերովդէ արքայէ, միթէ ամա՞ եկիք երկիր պաղանել: Ասեն մող(ք)ն. մեզ ծնեալ թագաւորի նշան եղև, և ոչ ի տիս հասակի: Ասեն նոքա. երթայք մոլորիք, և թագաւոր այլ ոչ գտանէք բաց ի Հերովդէ յայսմանէ: Ասեն մողքն, եթէ այսքան երկայնադոյն ճանապարհաւ ոչ մոլորեցաք խնդրելով զՀրէաստան, այնպէս և նովաւ քաջայոյս եմք գտանել ի Հրէաստան զծնեալ արքայն. զի թէ ծնեալ արքայն յերկնաւորաց ոչ էր հրչակեալ, սակայն զօրութիւն երկնային սպասաւորութեամբ յաղագս նմա յերկրպագութիւն մեզ ոչ էր առաջնորդեալ: Ասեն հրէայքն՝ զի՞նչ իցէ զօրութիւն երկնաւորին, կամ զիսրոյ լինի ծնունդ երկնային, առաջնորդութեան զօրութեան երկնային, այս թագաւորք՝ հպարտք և օտարոտի և ստահակք ոչ էին եկեալ նմա յերկրպագութիւն:

Ասեն երբայեցիքն. զի՞նչ իցէ զօրութիւն Աստուծոյ: Ասեն նոքա. Աստ-
ղն զի՞նչ է զոր ասէք: Աստղն արարչութիւն է, և ոչ զօրութիւն: Ասեն մոզ-
քըն. դուք էք մոլորեալք, քանզի զխեղճ քստ սովորութեան աստեղաց և զծը-
նընդենէ երկրաւորաց, օրէնք աստեղաց ոչ փոխին մինչ ցկատարած աշխարհի,
որ դնացունք իցեն՝ ամենն ին յընթանալոյ ոչ խափանին, յարեւելից յարեւմուտս
կատարեն զընթացս իւրեանց. և որ չեն դնայունք՝ ուր հաստատեցան անդ ան-
շարժ կան և մնան յաւիտեան, ոչ այլ բարձրանան և ոչ այլ խոնարհագոյնս ե-
րևին: Իսկ զօրութիւն աստեղս այս, յորժամ դադարէաք՝ անդ դադարէք, և ի
կանխելն մեր՝ առաջի մեր ընթանայք, ի պէտս առաջնորդութեան, և թողեալ
զբարձրութիւն երկնից՝ կարի խոնարհագոյն օդադնաց առաջի մեր ընթանայք.
և ոչ եթէ յարեւելից յարեւմուտս կատարէք, քստ օրինակի աստեղաց ըզդնացս
իւր, այլ ի հիւսիսոյ ի հարաւ, և ոչ եթէ ի տուէ քստ սովորութեան ծածկէր ի
ճառագայթից արեգականն, և ի դիշերի միայն ծագէր, այլ ի դիշերին ծածկէր
ի մէջն և ի մէջ արեգականն, որպէս զօրութիւնն արարողին արեգական առա-
ւել ճառագայթիւ առաջնորդէք: Եթէ ոչ էք ծնունդն երկնաւոր, սակայն զօրու-
թիւնս այս, յօրինակ աստեղ, այգալիսի օտար օրինակօք մեզ ոչ սպասաւորէք,
և ի խոնձարրոց մանկան, թազաւորք օտարք՝ մեծամեծք և անհաւատք. ըն-
ծայլզ նմա յերկրպագութիւն: Չայս ամենայն օրինակս բերէր հարցանել մո-
ղուցն, ասելն ուր է որ ծնաւ արքայն հրէից, զի տեսաք զաստղն նորա յարեւլս
և եկաք երկիր պաղանել նմա: Չայս ամենայն խօսէին ցնոսս և զայս լսէին ի
նոցանէ, զոր և լուաւ Հերոդէս և խոռոկեցաւ, և ամենայն երուսաղէմ ընդ նմա:

Զի՞ խոռոկիս Հերոդէս և անմտաբար տրտմիս, թազաւորութեան? Լը-
ւար ծնեալ մանկանն՝ ստոյգ է, այլ ոչ զի նստցի յաթոռ թազաւորութեան
քում, այլ զի աղքատաբար զայստեամբ աւերեսցէ զօրութիւնս զժողոց: Իսկ
եթէ վասն երկրպագութեան թազաւորացդ թախճեալ տրտմեսցիս՝ դուցէ
Հրէաստան այնպէս նմա երկիր պաղանեն, մի տրտմեսցիս, այլ ուրախացիր, զի
եթէ թազաւորք օտարք և հեռաւորք ճանաչիցեն զնա թազաւոր թազաւորաց,
և եկեալ նմա յերկրպագութիւն խոնարհութեամբ, զի վայելեցեն զթազաւո-
րութիւնն իւրեանց, խոնարհեաց և դու ընտանեզոյն և զնա նրմա յերկրպա-
գութիւն և վայելեալիւ հրբամանաւ նորա, որպէս և օտարք զքո թազաւորու-
թիւնդ ի կեանս յայս: Եթէ երկնաւոր կարծիցես, ոչ կարես հակառակել և յետս
հարկանել. դարձեալ պարտ է քեզ խոնարհութեամբ երկիր պաղանել և վայելել
զկեանս յայսմ աշխարհի թազաւորութեամբ քով, և զհանդերձեալ զկեանս ար-
քայութեան նորա: Այսա թէ պարզաբար երկրաւոր համարիս միայն, ընդէ՞ր
բնաւ երկնչիս, որ ասացեր՝ եթէ ոչ երբեք լուեալ է ի խոնձարրոց թազաւոր,
և մինչև նա ի տիս գայցէ թազաւորութեան՝ մի՞թէ առանց մահու ակն ունի-
ցիս մնալ և զառյապայ լինելոցն առաջի աշաց ունելոյ տրտմեսցիս:

Այո՛, ասէ, վասն այգորիկ տրտմիմ երիս պատճառանօք, [զ]ի լուեալ
եմ ասելով զիրն՝ ի Բեթղահեմ իցէ իշխան, որ հովուեսցէ զժողովուրդ իւր:
Եւ երկրորդ զի զիրն այն կատարեցաւ և թազաւորքն այս մեծագոյնք եկին նը-
մա յերկրպագութիւն: Երբորդ՝ զի աստեղըն առաջնորդ[ը]ութեամբն եկեալք
յերկրպագութիւն, ոչ թէ միայն ասացին՝ ո՞ւր ծնաւ արքայն, այլ թէ ուր ծնաւ
արքայն հրէից: Եւ ոչ դարձեալ թազաւոր թազաւորաց, այլ Հրէից միայն, զի
ժողովուրդս թողեալ զիս երթան նմա երկիր պաղանեն:

Աւագ չարագոյն անմտութեանն, մի՞թէ լուար մարգարէի նախագո-
չակեալ, կամ վասն Սաուղայ, կամ վասն Դաւթի և Սողոմոնի, կամ վասն այլ
թազաւորաց, որ թազաւորեցին: Ոչ, ասէ, ոչ մարգարէք մարգարէացան, և ոչ
այգալիսի օրինակօք աստղ զուշակեալ թազաւորաց օտարաց բերեալ զնոսա յեր-

կրպպագութիւն: Իսկ թէ աշդպէս իցէ, և վասն մանկանն այնր մարդարէացան, և աստղն վասն նորա գուշակեաց, և այնպիսի օտար և սքանչելի խորհրդով առաջնորդել թաղաւորաց օտարաց՝ զալ նմա յերկրպագութիւն, ապա աստուածային իցէ և երկնային: Մի՞թէ հնար ինչ իցէ հակառակել հրամանացն Աստուծոյ: Ոչ, ասէ. իսկ եթէ աստուածային իցէ, ապա Քրիստոսն է որ զալոց էր:

Արդ հարցեալ քննեցից, եթէ Քրիստոս ուստի՞ դայցէ: Եւ կոչեցեալ ըղբահանայքն, և զգալիւք ժողովրդեանն, հարցանէր. և նոքա ասեն՝ ի Բեթղաւեմէ՝ երկիր Յուդայ, ոչ կրասեր իշխանս Յուդայ. ի քէն ելցէ իշխան, որ հովուեացէ զժողովուրդ իւր զԲարայէլ: Արդ ստուգեցեր զհամարիտն, ով Հերովդէս, մի՞ կարծեր թաղաւոր Հրէաստանի միայն, այլ իբրեւ ի թաղաւորէ երկնաւորէ՝ ի բաց վճարեալ զգաւածանութեան խորհուրդդ, և անհաւանութեամբ մաքսակոյով ստուգէ զվրիպունն թաղաւորութեան քո:

Ստո[ւ]գէ աշտ՝ զի զրեալն կատարեցաւ, և կատարեա զհնազանդեյն և զհաւանելն ուղիղ: Բայց թերեւ լեզուն խօսէր խոնարհարար, և սրտին նիւթէր զհնեղութիւն, խօսէր յաղաղա ճշմարտութեան զստան իբրեւ զուղիղ, և զարդարութեան պատրանքն իբրեւ զարդարութիւն, ասէր ցնոսա՝ զաղտարար, երթայք քննեցէք վասն մանկանն և յորժամ գտան(ան) իցէք ազդ սրարէք ինձ, զի և ես եկեալ երկիր պաղից նմա: Ո՞վ չար դաւածանութեանդ օրինակ հաւատացելոյդ, ծածկեալ ունի զկատարեալ անօրէնութիւն դաւածանութիւնդ և պատիր երկրպագութեանդ, որ սուր քո զաղեղեալ? պատրուակեա զկերպարան ստութեան սպասաւորութիւն, ըստ սովորութեան առաջին հրապուրողին, որոյ աշակերտեցար պատրանօք, խօսիս ի ծածուկ սրտի քոյ վասն նորա, որ քննէ ըզսիրտս և զերիկամունս, բարբառիս իբրեւ ուղիղ զստան, որ զյայտնին անտես ատնէ, և զծածուկս քննէ: Դու խօսիս ոչ ուղիղ, որ խօսիս զանձրութիւնդ որպէս և կամիս, իսկ մանուկն որ զուղիղն ճշմարտէ, և զկամակորն կործանէ: Եթէ ուղիղ խօսեցար, կատարեն ուղղեալքն ուղիղ առաջնորդութեամբ և զարձցին առ քեզ. ապա թէ ոչ ծածուկդ քո յայտնեցան առ պատեալն ի խանձարուրս, և առ քեզ զարձցին պատրանք դաւածանութեան քո, և ուղիղքն ուղղեացեն ուղիղ հանապաճաւ: Իսկ նոքա լսելով զայս՝ երթան ի Բեթղաւէմ, ահա աստղն զոր տեսին առաջնորդէր նոցա մինչև եկեալ եկաց ի վերայ տանն ուր էր մանուկն, և տեսին զաստղն և ուրախացան ուրախութիւն մեծ յոյժ:

Ո՞վ թաղաւորացն օտարաց ուղղութեան, ո՞վ թաղաւորի ընտանեղունի կամակորութեան, տեսեր ընտանեկունին զառաջնորդութեան պատճառն, որ զուշակէր զՏեառնէ իւրոցն զալ յիւրսն, և արտմեցան, տեսին օտարոտիքն զառաջնորդն, որ ցուցանէր զհաւաքօղն ցրուելոց յօտարութենէ յընտանութիւն, և ուրախացան խնդութիւն մեծ յոյժ:

Արդ ամենայն յաղաղա աղքատի այսր, որ յայրն ծնեալ և ի խանձարուր պատեալ, և ի մսուր յանբանից եղեալ ասացաւ և կատարեցաւ: Արդ տեսցուք եթէ պերճացեալ փարթամք և աշխարհայուր թաղաւորք զինչ մատուցանեն աղքատիս այս, կամ որպիսի[ս] պատուով պատուեացեն: Աւտարք, պերճք և ճոխ թաղաւորքն օսկիակառք, զտղայն ի խոնարհազոյն բազմեալ մարի: Եկին, ասէ, անդ ուր էր մանուկն, և մօտն ի տունն, տեսին զմանուկն, հանդերձ Մարիամաւ մարքն իւրով, և անկեալ երկիր պապանէին նմա:

Մեծ էր աղքատութիւն մանկանս այս, երկինք նմա աստեղքն սպասաւորէր, հարաւ ընդունէր, արեւեք՝ զթաղաւորսն յերկրպագութիւն պատրաստէր, հրեշտակք ձայնիւ միայն փառաբանէին, մոզքն՝ զընծայան մատուցացանէին, և բացեալ զգանձս իւրեանց մատուցին նմա պատարազս, օսկի, կնդրուկ, և զմուսս:

Ասացէք, ով մոզք երանելիք, թէ (ուր՝ և) ո՞ր ծնաւ արքայն հրէից, և եկայք տեսէք և երկիր պաղէք նմա իբրեւ թագաւորի, մատուցիք նմա պատարագ ոսկի, որպէս վայելէր թագաւորի, և զկնդրուկն, և զգմուռն, յի՞նչ պէտտ մատուցիք՝ պատմեցէք: Լուարուք, ուր նախ սկիզբն երկրպագութեան թագաւորին այս ծագեցաւ, և պատիւ երկրպագութեան և զուշակումն ծագմանն արեղականն արդարութեան: Անտի և յաղաղս խոնարհութեան նորա՝ զոր մարդասիրապէս կրելոց է, պարտ էր օրինակացն՝ ըստ իւրաքանչիւրոց զուշակել, երկս մասն մատուցեալ պատարագացս երեքսրբեան օրհնարանութիւն քերթելոցն և սերորէիցն օրինակէր իբրեւ մանկան երկնաւորի, իսկ յաղաղս մարմնական խոնարհութեանն, որպէս որդի Դաւթի կոչեցաւ, առնու զթագաւորութիւնն նորա և թագաւորեալ ի վերայ տանն Յակոբայ, մատուցէք նմա ոսկի: Իսկ ըզխունդն՝ վասնզի կոչի յազգէ Ահարոնի, որպէս քահանայ յաւիտեան՝ ըստ կարգին Մելքիսեղեկի, և իբրեւ Աստուծոյ:

Իսկ ըստ տառից երգարանի հօր անուանելոյ՝ մանկանդ ասելով դմա, եղէ ևս որպէս մարդ առանց օգնականի, և ի մեռեալս ազատ, եղին զիս ի գլխի ներքնում, սակս այսորիկ մատուցէք նմա զմուռն, քանզի մեռանելոց էր, որ և մահուամբ իւրով կենդանացուցանէ զմահացեալսն յաւիտեան: Ասացից իսկ պարզարար դոսկին, իբրեւ թագաւորի, զմուռն, որպէսզի մեռանելոց էր, և ըզխունկն, իբրեւ Աստուծոյ: Իսկ եթէ չարացայք ընդ դալուստ մեր այսօր, զի ազդ օտարտութի, խառնիճադանճ, և կռապաշտք, թշնամիք զինեալք թագաւորի այսմ, և ոչ հնազանդք արժանի հաւատալոյ համարեացուք զվրկայութիւնս օտարացելոցս ընտանիքդ և թշնամեացն բարեգործեալքդ և կռապաշտիցս աստուածապաշտքդ, հաւատացէք ի մանուկդ յայդ, ըստ ընծայից մերոց պատարագաց, երկիր պաղէք իբրեւ թագաւորի, և փոխանակ ոսկւոյն, մատուցէք պատիւ, և փոխանակ մատուցանելոյ կնդրկի, զհաւատս՝ խոստովանեցարուք զոտ Աստուած, եղերուք մատուցանօղ զմոռի, ըստ հաւատոցն Նիկողիմոսի, և մի ըստ դործոցն Կայիափայ և Անայի: Եղերուք հաւատացեալք զրոյն, զի պարտ է կատարել զրոյն, և մի թերահաւատութեամբ զկատարումն խորհիք իմանալ և երկմտութեամբ զայթազեալք և զայլս զայթազեցուցանել, որոց և Տէրն վայ ասէ, որ զայթազեցուցանէ զմի ի փոքրրկանցս յայսցանէ:

Այլ նախանձաւոր լիբուք մօտաւորքդ հեռաւորացս, և հաւատացէք ի մանուկս յայս՝ իբրեւ յԱստուած, և դարմացէք ընդ աստուածապայելչապէս ծրնունդ սորա: Ի խանձարրոց ևս մեզ զօրութեամբ իւրով զգիտութիւն առաջնորդել մեզ, և մատուցանել նմա պատարագ, ըստ կարգաց, տնօրէնութեամբ իւրով: Դուք վատթարագոյն համարելով զզա, վասն խօսելոյ առն հիւսան, և մօր զորա կուսի, որդի հիւսան ասէք, զոր և ճշմարտապէս օրինակէք և ստութեամբ կորնչիք: Ասէք որդի հիւսան և ոչ հաւատայք, և զի որդի հիւսան այնպէս ճարտարապետի, որ առանց արհեստի ձգեալ առանց սեան զկամարս երկնիս, և ի վերայ ջուրց առանց հիման հաստատեալ զերկիր:

Աստ ծնաւ զզա մայր զորա կոյս, ի հարաւ, և առ մեզ յարեւելս, ազրիւր անուանեցաւ, ուստի բղիսեալ առանց հիւթոյ ջուր կենդանութեան, ունելով զձուկն բանաւոր, որ զենանի զենմամբ կենդանի, և ի մարմնոյ նորա տիկերք ամենայն կերակրին, և ոսկր նորա մի բեկցի, և իմաստնացուցանէ զձրկնորսս յիմարս, խնուլ զբերանս իմաստնոց ճարտասանից, և հեռաւորացս և օտարացս աշղպէս նշանակ եղև, և իսկոյն հաւատացաք զհեռաւորութիւն ճանապարհին մերձ առ զրունս համարելով:

Դուք, որ մերձ առ սեամս կայք, ուստի ձայն աւետեաց հնչեալ տիեզերաց, և զարթոյց զննջեցեալն անհաւատութեամբ, ընդէ՞ր ոչ լուայք՝ և եկիք յերկրպագութիւն, որ առ դրունս մերձ եկեալ եմք, և լուայք զձայն հովուացըն, զոր լուան ի զօրաց երկնաւորաց, որ բարբառեալ՝ և անել. փառք ի բարձունս Աստուծոյ, յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն: Աստ բարբառեցաւ երգդ այդ երկնային, և առ մեզ սկիզբն առեալ յսել ձայնի այդր անօրէնութեան, խաղաղութիւն և հաճութիւն, և փառս մատուցաք Աստուծոյ ի բարձունս, ուստի զերազանց խոնարհութիւնդ այդ ծագեցաւ, որ է բարձրութիւն խոնարհաց երկրաւորաց վերանայոյ յերկինս, ուստի բարձրեալն խոնարհեցաւ առ պատերազմօղ թշնամիքս և ած խաղաղութիւն ընդ ձայնին, խաղաղութեան պարզես առ մեզ կատարեցաւ, և ի մարդիկ հաճութիւն, և հանդարտք, և թշնամիքս՝ զօրականք պատերազմողին զխաղաղութեան հաւատս դպեցեալք, եղաք խաղաղարարք և որդիք խաղաղութեան, զոր նախ հաճեցաւ ընդ մեզ լինել՝ նախադահս թշնամայն, նախակոչեալք յերկրպագութիւն խաղաղութեան: Երկիր պազաք մանկանս այս նախակոչեցեալքս, և տեսանեմք զառաջին աստուածապաշտք կոչեցեալք լինել ժառանգորդք մերում նախադահութեան, և պատուոյ առաջին հաւատացելոց հասցուք յետին հաւատացեալքս, փախիցուք յառաջին հաւատացելոց, և պատուեցուք իրրե զառաջին հաւատացեալքն, և դուք յետին ուրացողդ՝ հասանէք պատժոյ յետին ուրացողաց:

Ուստի ծագելոց է հաւատս մեծագոյնս զնալ զկնի հետոց ուրացողաց յառաջագոյից, և ճշմարիտ հաւատացելոց, որ հաւատացին տեսանել զմանուկրս զայս հինաւորց, նորաձեւալ շաւիղս նոր, և զհնացեալ բնութիւնս նորաւորեալ ծննդեամբ, և արարեալ ստինքն կուսական և մայրական, և մայրն պատուօղ կուսութեանն պատուեցաւ, և մայրական պատուով ճշմարիտ կոյս փառաւորեցաւ, ի սրբութիւն կուսութեան մնացեալ, և զօրհնութիւն որդէծրնութեանն ժառանգեալ. և որ ի հասարակաց բնութենէ՝ ի րաց փոխեալ, զի կոյսն առանց առն ծընանի, և կուսութիւնն ոչ ասականի, մի բնութիւն կուսի իրրե կուսութեամբ պարծի, որովայնն զծնունդն պատմէ, և բնութիւնն զկուսութիւնն վերարբէ: Ճշմարիտ տղայ ծնեալ և դրունք ծննդեանն փակեալ:

Հրատ. Ա. Յ. ՍՐՃՈՒՆԻ

(Շար. 7)